

ГРОШОВІ КОШТИ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТИ: ПОРЯДОК ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

В умовах реформування економіки України значно зростає увага користувачів звітності до здатності підприємства генерувати грошові кошти, які необхідні для підтримання його фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності. Від достовірності отриманої користувачами інформації залежать їх рішення, тому дослідження грошових коштів та їх еквівалентів і їх відображення у фінансовій звітності є актуальним.

Безсумнівно, що основною характеристикою, яку беруть до уваги при віднесенні активу до складу грошових коштів або їх еквівалентів, є ліквідність, тобто можливість активу швидко перетворюватись у готівку з мінімальними втратами його вартості.

Відповідно до П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» [4] до грошових коштів включають готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання, в той час як однойменне МСБО 7 [3] допускає віднесення до цієї категорії лише готівки в касі і депозитів до запитання.

Визначення грошових коштів, подане у П(С)БО 4 потребує уточнення, оскільки не можна включати до даної категорії абсолютно всі залишки на рахунках в банках, адже їх ліквідність може значно відрізнятися від абсолютної. Зокрема, кошти на строкових депозитних рахунках не можуть вільно конвертувати у готівку, або використовувати для розрахунків до закінчення строку розміщення вкладу, а також згідно зі статтею 1074 ЦК України, допускається обмеження права клієнта щодо розпоряджання розрахунком за рішенням суду [5]. В цьому випадку залишки грошей на арештованих рахунках мають бути виключені зі складу грошових коштів і переведені в необоротні активи. У МСБО 7 до грошових коштів та їх еквівалентів включаються банківські овердрафти [3], чого не регулюють у П(С)БО 4. На нашу думку, овердрафти слід обліковувати на рахунках короткострокових кредитів банків, оскільки включення їх до складу грошових коштів та їх еквівалентів спотворює реальний фінансовий стан підприємства.

Тому для потреб фінансового обліку та складання фінансової звітності до грошових коштів слід відносити готівку в касі підприємства, депозити до запитання та кошти на банківських рахунках, які харак-

теризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків або обміняні на готівку.

П(С)БО 4 та М(С)БО 7 рух грошових коштів визначається як надходження та вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів [4, 3]. У МСБО 7 еквіваленти грошових коштів – це короткострокові (термін погашення до 3 місяців), високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості [3]. У П(С)БО 4 поняття «еквівалентів грошових коштів» обмежене рамками категорії «фінансові інвестиції», а не просто «інвестиції» [4], що методично більш правильно, оскільки загалом категорія «інвестиції» включає реальні та фінансові інвестиції, перші з яких рідко бувають короткостроковими і високоліквідними.

Проте, якщо термін погашення фінансового інструменту становить менше трьох місяців з дати придбання, але є сумніви, що позичальник погасить свої зобов'язання в повній сумі при настанні відповідного строку, то інвестиції в такий інструмент не повинні розглядатися як еквівалент грошових коштів. Тобто короткий строк погашення фінансової інвестиції не варто брати за ключовий критерій при включенні її до складу еквівалентів грошових коштів. Таким основним критерієм має стати висока ліквідність.

Таким чином, для задоволення інформаційних потреб користувачів звітності підприємства необхідно: в наказі про облікову політику передбачити конкретні способи віднесення фінансових інвестицій до еквівалентів грошових коштів, зокрема: термін погашення до 3 місяців; в основному боргові цінні папери, які можна в будь-який момент обміняти на визначену суму грошових коштів; основні аспекти обліку еквівалентів грошових коштів відображати у Примітках до фінансової звітності.

Інформація про наявність і рух грошових коштів та їх еквівалентів, відображена на рахунках третього класу, узагальнюється у фінансовій звітності, важливе місце серед якої займає звіт про рух грошових коштів. Більшість сучасних економістів вважають звіт про рух грошових коштів складною, заплутаною формою, складання якої ґрунтується на підтасуванні значень у його статтях для виведення тієї ж суми залишку грошових коштів на кінець звітного періоду, що і в балансі.

Проте для прийняття виважених управлінських рішень не варто недооцінювати інформацію, яку можна отримати із Звіту про рух

грошових коштів. Цієї ж думки дотримується і С. Максудов [2, с. 4]: «...керівників підприємства все більше цікавить не стільки питання отримання прибутку, скільки рух грошових коштів підприємства».

Звіт про рух грошових коштів заповнюють підприємства відповідно до П(С)БО 4, а компанії, які складають фінзвітність за міжнародними стандартами, – відповідно до МСБО 7. При цьому, між цими стандартами існують відмінності, зокрема, в порядку включення надходження і сплати відсотків та дивідендів до певних видів діяльності.

МСБО 7 дозволяє скласти звіт про рух грошових коштів за прямим чи непрямим методом на вибір суб'єкта господарювання, при цьому заохочується використання саме прямого методу, в той час, коли П(С)БО 4 складання названого звіту передбачають непрямим методом.

Зрозуміло, що прямий метод дозволяє побачити основні джерела надходжень та виплат грошових коштів та їх еквівалентів від операційної діяльності, що є корисним для прогнозування майбутніх грошових потоків та контролю фактично виявлених відхилень. Непрямий метод дозволяє виявляти причини відхилень чистого прибутку від чистого грошового потоку, «...прослідкувати весь шлях, який проходять фінансові ресурси для того, щоб перетворитися у грошову форму» [1].

На нашу думку, підприємствам варто скласти Звіт про рух грошових коштів, як за прямим методом, так і за непрямим одночасно. При цьому визначення надходжень і виплат грошових коштів за прямим методом варто здійснювати протягом звітного періоду шляхом внесення коригувань і визначення сум належних до відповідного виду діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної) одночасно із формуванням облікових записів конкретних господарських операцій. Можливо це здасться трудомісткою роботою? Проте на сучасних підприємствах із автоматизованою системою обліку дані маніпуляції обмежуються проставлянням галочок у окремих клітинках при внесенні кореспонденції господарської операції (в разі внесення незначних змін в алгоритм бухгалтерської програми). В той час, як менеджери отримують дуже важливу інформацію для планування майбутніх грошових потоків, зокрема можливість виділення грошових потоків від операційної діяльності в розрізі структурних підрозділів. Крім того, таким методом звіт про рух грошових коштів можна будувати за станом на будь-яку дату, що принципово важливо для прийняття оперативних управлінських рішень. Таким чином підприємство отримає повну картину про рух грошових коштів в розрізі основних статей надходжень і виплат грошових коштів (запропонований прямий метод)

та причин відхилення чистого грошового потоку від чистого прибутку (непрямий метод).

Список використаних джерел:

1. Лытнев О. Н. Основы финансового менеджмента: Учеб. пособие. Ч. 1 / О. Н. Лытнев. – Калининград: Калининградский государственный университет, 2000. – 118 с.
2. Максutow С. Учет и анализ денежных потоков предприятия / С. Максutow // Вестник бухгалтера и аудитора Украины.- 2002 – № 18. – С. 4-7.
3. МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів». Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.03 № 435-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

Науковий керівник: к.е.н., професор Мех Я. В.

*Зазуляк Наталія,
студентка групи РКзм-51*

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на систематичне відстеження грошових потоків й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у досягненні його стабільного фінансового стану.

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статичній за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть можливість визначити «больові точки» у фінансо-